

**Rundskriv IS-10/2015 – Kap 9 «tvang og makt»
ROSFJORD 20. OKT 2016
«Hva er nytt – endringer i rundskrivet?»**

Lasse Svenstrup Andersen, revisjonsleder

- Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder
- [Kontakt Lasse: fmavlsa@fylkesmannen.no](mailto:fmavlsa@fylkesmannen.no) / Tel 37017528
- (Kilde: info fra Helsedirektoratet «Revidert rundskriv til kapittel 9 - hva er nytt, og hvorfor?)

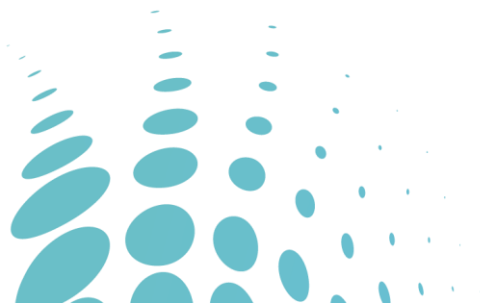

Selvbestemmelse og forholdet til kapittel 9 «Beslutningskompetanse»

Omtalt i pkt. 2.2

Selvbestemmelse er utgangspunktet for alle, men kan og må innskrenkes, av hensyn til personen selv og samfunnet rundt (eksempler i rundskrivet).

For personer med utviklingshemming innebærer kapittel 9 særlige unntak fra retten til selvbestemmelse

Direktoratet mener at «for mye har vært ansett for tvang» og ønsker å nyansere begrepet:

- Utgangspunktet er å vurdere om det er nødvendig å ta tiltak, og om tiltaket er i samsvar med hensikten med lovverket. Det er viktig å vurdere om tiltaket er i samsvar med hensikten med lovverket. Det er viktig å vurdere om tiltaket er i samsvar med hensikten med lovverket.
- Det kan inngå flere forhold som gjør at tiltaket kan være nødvendig. Det er viktig å vurdere om tiltaket er i samsvar med hensikten med lovverket. Det er viktig å vurdere om tiltaket er i samsvar med hensikten med lovverket.
- Det er tilrådd å ta hensyn til at noe ikke skal anses som tvang dersom personen selv ikke motsetter seg tiltaket, heller ikke «i stunden».

Summing med din «sidemann» 2 minutter

Rundskrivet sier:

«Å låse inn mat, drikke, godteri, tobakk, datamaskin mv., eller på annen måte oppbevare slike ting utenfor personens rekkevidde i kortere eller lengre perioder, må dermed regnes som tvang eller makt uavhengig motstand. Det samme gjelder tiltak som styring/begrensning av internetttilgang og lignende, bruk av systemer for styring av for eksempel vannforbruk og bruk av komfyr, og styring og restriksjoner mht. hvor personen kan oppholde eller bevege seg.»

SPØRSMÅL:

- **Er de greit å porsjonere ut mat for å hjelpe brukeren med å styre inntaket av mat?**
- **Ledetråd: Hva er relevant å vurdere? Hvilke hensyn må vurdere subjektivt og objektivt?)**

På skole / i skoletiden?

Kunnskapsdepartementet legger nå til grunn at
«...opplæringsloven ikke i seg selv er til hinder for at makt- og tvangsvedtak med hjemmel i helselovgivningen også kan oppfylles på skolen i skoletiden.»

Kapittel 9 gjelder fullt ut på vanlig måte, og innebærer bl.a. at tiltakene må være som ledd i tjenester etter § 9-2, hvilket betyr at det i slike tilfeller må fattes vedtak om tjenester også for den tiden eleven er på skolen.

Utenfor virkeområdet til kapittel 9; hva gjelder da?

- Omtalt i pkt. 4.2.7.
- Presisering av at tvangsdefinisjonen i § 9-2 ikke gjelder utenfor kapittelets virkeområde. Det innebærer at det først og fremst er tiltak den enkelte motsetter seg som er å anse som tvang. For øvrig vil sektorlover og straffelovens nødbestemmelser gjelde.
- I utlandet gjelder reglene og vedtaket ikke – det er oppholdslandets lovgivning som vil gjelde for hva som er tillatt.

Grensen mot helsehjelp - epilepsialarm

- Omtalt i pkt. 4.2.4
- Tidligere: Vanskelige vurderinger og ulik praksis
- I nytt rundskriv tydeliggjøres i større grad relevante momenter.
- Nytt rundskriv avklarer at epilepsialarm som hovedregel skal anses som medisinsk overvåkning og vurderes etter reglene i pasient- og brukerrettighetsloven.

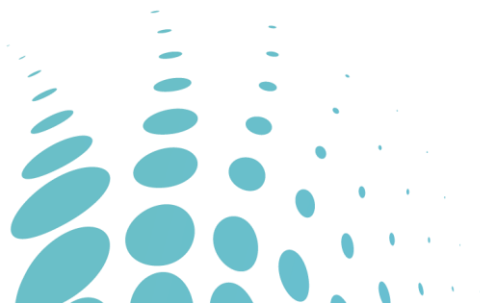

Summing med din «sidemann» 2 minutter:

- **Helsehjelp eller pleie- og omsorgstjenester?**

En bruker har hatt en «stomioperasjon» og trenger en del oppfølging etter operasjonen og må alltid påregnes å ha bruk for hjelp til vask, stell og skifte av stomiposer.

- **SØRSMÅL: Er dette helsehjelp og omsorg?**

Overvåkning er tvang, og kan ikke samtykkes til

- Omtalt i pkt. 4.2.5

Rettstilstanden er klar:

- Tiltak med overføring av bildet og/eller lyd er **alltid** å anse som tvang.
- Den utviklingshemmede eller vergen kan IKKE samtykke til overvåkningstiltak

«Kriminalitetsforebygging» med hjemmel i kapittel 9; er det lov?

- Omtalt under flere steder, se særlig merknadene til §§ 9-2 og 9-5.

- Nytt rundskrivning om hjemmel til «kriminalitetsforebygging» dersom vilkårene er oppfylt. **kriminalitet, når**

–Det avgjørende er om det er nødvendig for å

–Kravet om nødvendighet

–Krav til forholdsmessighet

kan benyttes til «kriminalitetsavverging» det **ikke er fordi det er en vesentlig skade.**

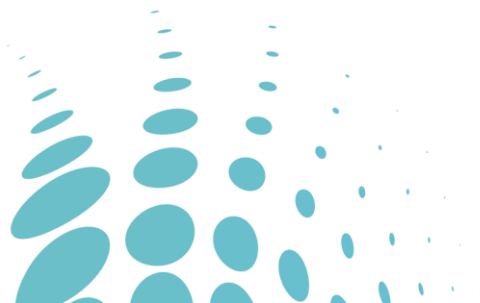
g er straffbar eller ikke, e», og om tvang er

ing

Pårørende i kap. 9 = nærmeste pårørende

- Omtalt i pkt. 4.3.2
- Klargjøring av at henvisningen til pasient- og brukerrettighetslovens definisjon skal forstås som en henvisning til nærmeste pårørende
- Bare **én person** kan ha partsrettigheter som pårørende
- **Ved tvil** er det den som er **best i stand til å ivareta personens rettssikkerhet og interesser** for øvrig som skal anses som nærmeste pårørende

A-meldinger «ved c-tiltak»

Omtalt i pkt. 4.5.6.

- ❖ Det kan benyttes tvang i medhold av bokstav a (enkelstående nødsituasjon også i der årsaken til nødsituasjonen er manglende egenomsorg, altså forutsatt at det foreligger en nødsituasjon og at vilkårene for a-tiltak for øvrig, herunder nødvendighet, forholdsmessighet er oppfylt mv. er oppfylt.
- ❖ Mrk: Også c-tiltak er skadeavvergende tiltak, ved at det alltid er at krav at tvang er *nødvendig for å hindre eller begrense vesentlig skade*
- ❖ A-meldinger i «c-situasjoner» *skal benevnes a-melding, IKKE «c-melding».*

Mekaniske tvangsmidler mv. (§ 9-6)

Omtalt i merknadene til § 9-6

- Tydeliggjøring av hva som ligger i formuleringen «hindrer bevegelsesfrihet».
- Omtale og nyansering av hvor inngripende tiltakene er sammenlignet med andre tiltak. Understrekes at det minst inngripende tiltaket alltid skal velges, og at vurderingen av hva som er mest inngripende skal være konkret og individuell.

Gjennomføringen, § 9-9

- Omtalt i merknadene til § 9-9.
- Nytt rundskriv klargjør begrepet «ved gjennomføringen» i forskjellige relasjoner.
- Omtale av krav til kvalifisert personale ved gjennomføringen, tydeliggjøring av at det skal gjøres en konkret vurdering og at minstekravet til utdanning ikke alltid er tilstrekkelig.
- Rundskrivet gir noe utdyping av utdanningskravene, men det er ikke mulig med uttømmende liste.
- To tjenesteytere; utdypning av begrepet «til ugunst» og tydeliggjøring av at brukeren også kan være «alene» dersom det er hensikten, og dette er forsvarlig.

Fylkesmannen i Aust-og Vest-Agder

